

Bränder på 1700-talet

En finsk forskningsstudent (Kaisa Kyläkoski) har gjort ett arbete om stadsbränder i Finland och Sverige på 1700-talet och då använt listan på vår hemsida. Som tack för detta får klubben ta del av drygt 170 länkar till KB:s tidningsdatabas med alla uppgifter som Kaisa hittat i Post och Inrikes tidningar.

När jag tittade närmare på listan behandlade ca hälften av artiklarna bränder som inte förstörde en hel stad. Där beskrevs i många fall hur brandsläckningen gick till vilket var spännande att hitta. Ett urval redovisas här och jag har förenklat språket något och utslutit en del namn och långa titlar. Reportagen om bränderna tog ganska stor plats med tanke på tidningens ringa omfång.

Normalt hotades stadens existens med stor nöd såsom fattigdom och hemlöshet. Vinden hade ofta stor betydelse och man tackade regelbundet för Guds hjälp och försyn.

”*Ordinari Post Tijdender*” utkom, från 1645, varje onsdag med ett firsidigt nummer. Från 1735 utkom den två gånger i veckan. Alla postmästare i hela Sverige var skyldiga att veckovis till Stockholm rapportera händelser i orten. I Stockholm redigerades materialet på postchefens kansli med rikspostmästaren som utgivare. De tryckta tidningarna sändes ut till alla större orter i landet och anslogs på offentliga anslagstavlor för kungörelser.

Björn Albinson den 4 augusti 2023

Karlstad den 3 november 1750 (tidn 8 nov)

Natten mellan den 1 och 2 ungefär kl. 11 yppades en häftig vådeld varigenom inom få timmar ej och allenast sekreteraren Wildmans vackra och välbyggda gård hel och hållen. I aska lades tillika största delen av all dess lösöre samt alla varor för folk och kreatur ock en ??? byggnad samt ladugårdshuset med vad där fanns. På den intill belägna tomten Almen blev genom Guds nådiga hjälp och all möjlig förfogad anstalt vart elden dämpad så att den icke vidare kom att utvidga sig.

Karlstad den 25 juni 1752 (tidn 29 juni)

Den 22e innevarande månad kl. 3 på morgonen uppkom härstädes uti guldsmeden Nils Fernlöfs gård en häftig vådeld som inom tio timmars tid lade hela denna staden i aska, förutom kyrkan, metallvågen och 18 sämre gårdar; dock avbrändes själva taket över kyrktornet med bjälkar och allt trävirke inuti, varvid de härliga klockorna, fyra till antalet, nedföll och är tills vidare nyttjande otjänliga och onyttiga gjorda. Eldens häftighet i den starka torkan kunde ej göras något motstånd, ehuru all möjlig anstalt därtill blev fogad, varandes mer än beklagligt att nästan ingen kan hjälpa någon annan samt att en stor del av det hit anlända tunngodset bestående av salt och allehanda livsvaror blivit dels förstört dela förskämt – ja eländet är större än det kan beskrivas

Utdrag ur brev från Karlstad den 9 juli 1752 (tidn 16 juli)

Det är nästan ogörligt att beskriva den skada och stora elände som den olyckliga eldsvådan denna stad tillfogad och varigenom så många före detta välmående människor blivit ruinerade och utfattiga. Ibland främmande som denna marknad besökt och av den timade eldsvådan tagit skada så har Alingsås manufaktur allra mest lidit vilkas varor och tillverkningar som den 15 juni, sju dagar, före branden från Kristinehamn - där de sedan sista marknaden stått - vare hit anlända och till ett anseeligt värde av elden blivit förtärda, varigenom bemälda manufakturer lidit skada för mer än 60000 daler kopparmynt vilket ibland flera lidande så mycket mer beklagas som en svår eldsvåda allenast två år förut övergått berörd manufaktur.

Lidköping 4 april 1753 (tidn 12 april)

I förleden fredag mellan 3 och 4 på eftermiddagen itändes en häftig vådeld vid torget i Nya Staden som inom några timmars tid lade 10 av denna stadens bäst bebyggda tomter i aska. God give lyckan att bärga den övriga staden som än står i fara för eld och brand.

Kalmar den 24 november 1755 (tidn 12 jan)

I går eftermiddag uppkom en häftig vådeld uppå slottet uti en foderlada så att eldslågor slog uppför slottsväggen och uppbrände fönstren varav elden inkom uti slottsfogdens hus så väl som uti själva slottskyrkan varnade största faran alldenstund denna foderlada som stod i ljusan låga låg även tätt intill krutdurken så att hustrur och barn med mycket annat folk ut flydde långt ur staden i fruktat att krutdurkarna skulle antändas men Guds nåd och allmakt so i största nöden hör de trognas böner gav oss genast ett starkt och häftig regn och vände vinden ifrån slottet varigenom jämte sprutors och vattens flödande över denna starka eldslåga för att därpå och släcka utan någon vidare skada på slottet eller här i staden.

Till att uppföra sitt lov och tacksägelse till Gud för sin härutinnan bevisade stora nåd och hjälp sammanträder i eftermiddag samtliga herrar handlare då de utlova att bidra ett sam-manskott efter vars och ens råd och till stöd så till kyrkor som hospitalet och de fattiga.

Varberg 30 december 1757 (tidn 6 jan)

Natten mellan 3e och 4e dag jul uppkom hos färgaren Brandt en nog så farlig vådeld vilken dock genom nödiga anstalter blev lyckligen dämpad före lågorna hann tränga sig ut genom huset. Färgaren innehade en ansenlig mängd främmande gods och varor att färga och tillreda lät magistraten sedan elden var släckt samla och allt på ett rum under stadens sigill förvara allt där befintligt båda skadat och oskadat gods vari allt upptecknades till stycketal och nummer. Till så mycket bättre reda och säkerhet så väl för färgaren själv som godsets ägare.

Uppsala den 1 januari 1758 (tidn 5 jan)

Själva nyårsnatten hotades denna stad med en ganska betydlig eldsvåda uti stadens ömmaste kvarter liksom det vackra Julinska huset mellan bägge kyrkorna vilket dock genom vederbö-rande högre och lägre ämbetsmäns oförtrutna anstalter samt stadens innevånare medelst handräckning och arbete blev så dämpad att den icke fick utbrista utan allenast skadade den våning där den kom lös.

Göteborg den 28 juni 1758 (tidn 3 juli)

Natten mellan den 26-27 kl. 12 tilldrog sig härstädes den högst beklagliga olyckan att en häf-tig vådeld utbrast i ett hus på Torggatan vilken oaktagat all använd flit och möda så tog elden överhanden så innan kl. 8 om morgonen 105 hus voro avbrända, vartill i synnerhet bidrog en stark sunnanvind som drev lågan allt ifrån Stora Torget till vallen vid Lilla Bommen.

Tyska kyrkan samt Rådhuset och Artillerihuset blev dock räddade men Tyska församlingens prästhus och skola något skadade. Det var samma del av staden som avbrann år 1746 och nu till en stor del åter var uppbyggd undantagandes, att elden denna gång ej gick så långt i väster varandes jämväl stor möda att med segel och spruta hindra att elden ej fick gå över Östra hamnen och antända där belägna hus.

Eskilstuna den 20 februari 1758 (tidn 27 febr)

Sistlidne fredag på morgonen uppkom hos en snickare på Kyrkogatan en häftig vådeld som på mindre än tvenne timmars tid alldeles i aska lade en träbyggnad med två våningar utan att det ringaste av de där boendes egendom kunde räddas. Varvid den olyckliga händelsen timade att en i samma hus boende linnevävarhustru och dess ett och halvt års gamla barn ej kunnat und-komma utan ömkligen av eldens våldsamt förgås varefter de kl. 10 på förmiddagen blivit igenfunna. Genom gjorda anstalter kom elden likväl inte att på omkringliggande hus göra skada. Dessa förbrända kroppar blev i går vid gudstjänsten begravna och efter predikan hölls ett lämpligt och uppbyggande tal från predikstolen av kyrkoherden – magistern Lars Bruhn

Filipstad den 27 september 1760 (tidn 2 okt)

Natten mellan den 25 och 26 uppkom vid midnattstid härstädes under stark storm en så häftig eldsvåda att största och bästa delen av staden med Rådstuga och Bergslagens tingshus inom några timmars tid lades i aska varvid både människor och kreatur omkom och förlorades. I en sådan hastighet kunde föga bärgas av de olyckligas lösa egendom.

Alingsås den 8 juli 1760 (tidn 14 juli)

Förliden natt mellan klockan tolv och ett uppkom här i staden en häftig vårdeld varav vid den starka blåsten tvenne byggnader i hast avbrändes, dock blev elden igenom tidiga anstalter så hämma att den ej vidare sig kringspridde.

Landskrona 7 maj 1761 (tidn 16 mars)

Om natten klockan 12 mellan den 3e och 4e uppkom en häftig vårdeld på Norra gatan, som på kort tid i aska lade fyra hus eller gårdar och syntes i början som hela staden stodi fara för elden. Men sedan vädret tre gånger vänt sig allt mer och mer från gatan blev elden äntligen dämpad igenom de goda anstalter och kommandanter, officerare och magistraten vidtog.

Falun 1761

Text från klubbens hemsida "Falun brann till större delen ner vid två eldsvådor samma år (juni 1761). Drygt 1000 trähus låg tätt och brann. Det var bara tio dagar mellan bränderna och 2/3 av staden lades öde. Skador för 1,6 miljoner daler kopparmynt. (Faktakalendern 2001, Hundra år i Sverige, Sveriges brandkårer 1941)"

Falun 20 juni 1761 (tidn 25 juni)

Förliden lördag den 20e på förmiddagen uppkom en häftig vårdeld på Slaggatan, som i hast sig så utbredd att stadens Stenhus och därutinnan Rådhuset, Apoteket, ränteriet mm nedbrann och vidgade elden sig så emot Söder som mot norr att hela östa Åsgatan, Slaggen och Östanfors på östra sidan om den i staden genomlöpande strömmen lades i aska. Under denna brand var bägge kyrkorna svårt hotade samt den nya kyrkan - överst i tornet - antändes samt klockstapeln vid den så kallade Kopparbergskyrkan men dessa blev dock räddade.

Elden varar väl ännu både uti Stenhuset som de på de avbrända tomterna. Dock hoppas man med Guds hjälp att elden igenom goda anstalter snart låta sig kunna dämpas och ej vidare utvidgas.

Falun 2 juli 1761 (tidn 6 juli)

Denna olyckliga stad har på nytt blivit hemsökt med en häftig vårdeld. Den bästa delen av staden, som förra gången blev räddad, är nu i aska lagd.

Elden uppkom natten mellan de 30 juni och 1 juli klockan 1 uti en handlandes gård och vidgade sig med mycken häftighet åt alla kanter, samt avstannade ej förrän klockan 4 på eftermiddagen. Hela den trakt av staden som kallas egentliga Falun är avbränd, utom tre gårdar åt Prästbäcken (?) samt alla husen omkring det så kallade Helig och Nya Torget jämte större delen av yttre Åsen och några gårdar på Elsborg. Nya kyrkan stod jämväl i denna resa i mycken fara lik väl som alla hyttorna i så kallade Gruvbäcken. Även de tvenne i gång varande sprutorerna på de ställen de nyttjades kunde elden till stadens räddande ej tillräckligt motstås ehuru yttersta slit därtill blev använd.

Kungsbacka 16 oktober 1762 (tidn 1 nov)

Den 16e vid 11-tiden om förmiddagen kom elden lös i ett hus. Dock blev vid det stilla vädret samt förmedelst mycket folk som då var tillstädes elden dämpad så att allenast ett enda hus blev bränt och skadat.

Linköping den 10 juni 1763 (tidn 23 juni)

Natten mellan den 15e och 16e denna månad klockan halv två kom elden lös i färgare Svägers härstädes vid Stångån nyligen och med stor kostnad inrättade färgeri och tog i en hast överhand av hela huset med däruti varande pannor, färgstoff och andra färgredskap samt en ansenlig mängd för färgning och beredning av egna och andras tyger och garn blev i en hast i aska lagt utan att något kunde bärgas. Dock blev den bredvid stående klädesboden från elden räddad och har utöver detta ingen skada skett. På det att färgning ej länge kan avstanna har bemälte färgare oaktat denna kännbara olycka redan gjort anstalter till inrättande av ett annat färgerihus.

Skänninge den 12 december 1764 (tidn 20 dec)

Vid ett stilla och lugnt östligt sunnanväder blev tvenne gårdar i Nordanäs kvarter, tillhöriga borgarna Sven Grimberg och Johan Rönn, under förre ägarens bortavaro på landet, av våldel hastigt antända den åttonde denna månad mellan 3 och 4 på eftermiddagen, varigenom inom några få timmars tid den förra helt och hållet avbrändes och den senare till mer än hälften. Mangårdshuset blev till största delen bevarade.

Genom de på närvarande dag av rådstugurätten hållna undersökning har ej närmare upplysning huru elden kommit lös kunnat erhållas än att det troligen förekommit att några okända folk som vid middagstiden hava betat sina hästar invid foderhusen utmed gatan eller den väg som löpte härifrån staden till Motala, där dessa foderhus voro belägna och varefter elden skall först hava börjat hava ovarsam tobaksrökning och olyckshändelsen förorsakat

Utan avseende på de fördelar av ett lugnt väder samt att snön som taken voro överhöljda av tjänade som understöd vid brist på tillräckligt till hands varande vatten jämte det stadens innevånare och tillkommande landsbor både av allmoge och ståndspersoner med oförtruten flit höll alla krafter och utvägar osparade så var dock en synnerlig lycka att elden utan vidare skada än de som berörts ändå kunde dämpas, på ett sätt så ej allenast man- och ladugårdshus var inom ganska trång plats inneslutna samt med varandra hopbyggda. Åtskilliga förut vattenrika och goda källor i grannskapet har under senaste månaden saknats till icke ringa olägenhet vid påkommande eldsvådor särskilt vid den årstid den genom staden löpande Skeneälven på de flesta ställen äger ganska litet och grunt vatten.

Vadstena den 31 januari 1766 (tidn 13 febr)

I förliden natt klockan 12 kom elden lös uti ett foderhus vid en gård mitt i staden, varest lador, stall och fähus, efter förfädernas bruk, å ömse sidor tätt intill varandra äro byggda.

Vädret var till all lycka någorlunda lugnt efter ett häftigt stormväder dagarna före, så att de till eldens dämpande fogande goda anstalter, ägde den goda verkan att elden ej kom att vidare utbreda sig än ut i den gården varest den kom lös, ehuru så väl de näst belägna gamla träbyggnader som ett vackert nytt trähus på andra sidan av gatan flera gånger antändes. Men gården där elden först uppstod avbrann alldeles, tillika med några av ägarens kreatur och en hel del av lösören som för eldens häftighets skull ej kunde bärgas.

Så vida veterligt är har Gudi lov ingen människa vid denna olyckliga händelse till liv eller lem blivit skadad, ej heller är ännu bekant hur elden kommit lös.

Skara den 17 maj 1766 (tidn 26 maj)

Den 15e maj var hela dagen en stark storm, om natten därefter kom eld lös uti borgmästare Nordmans gård vid torget kl. halv 11 och med häftighet inom en kort stund i aska nedlade en stor och vacker byggnad i mangården, utan någon räddning av det folk som då var ditsamlat än eljest i anseende till någon befarad osäkerhet.

Elden släcktes, medan stormen i detsamma avstannade, förmedelst innevånarnas flit samt sprutlagets hågade oförtrutenhet och närvarande skolungdoms berömliga medhjälp, så att intet hus mer blev skadat, ehuru på alla fyra sidor om berörda byggnad voro närstående andra våningsrum och gårdar, högst 10 – 11 alnar därifrån. Under sju andra våldeldar som här i staden inom 20 år varit, har alltid samma lycka vederfarit staden – att elden genast blivit dämpad.

Alingsås den 14 juni 1766 (tidn 20 juni)

I förleden natt mellan ett och två kom elden lös av våda uti mästaren Nils Alroths i de sedan 1749 års stora brand mest och bäst bebyggda delar av staden, ägandes gård vid Stora gatan vilken var helt och hållen nedbrunnen innan klockan sju samma morgon och ehuru den var med stora hus bebyggd och en myckenhet ved samt andra brännbara varor däruti förvarade jämväl och på tre sidor med höga träbyggnader omgiven blev dock fara förekommen för hela den övriga staden vartill bidrog de goda anstalter som manufakturdirektören gjort genom flera sprutors anskaffande, ordningen mellan befallande och lydande samt den enighet och oförtrutenhet som samtliga staden närvarande invånare, fabriksmästare och andra arbetare samt någon allmoge ifrån landet ådagalade att var på sitt sätt förekomma olyckans utbredande. Något av den i huset varande lösa egendomen har blivit undanbärgat men eftersom ägaren var bortrest och elden mycket tagit överhanden innan men blev den varse är troligast att skador därpå är rätt kännbara.

Östersund den 11 januari 1767 (tidn 26 jan)

Förliden natt vid kl 2 tilldrog sig att innan någon blivit varse, att elden hade så antänt en apotekare Mörk tillhörig ladugårdsbyggnad med fullt foder uti, att trenne kor och en häst däri brunno inne samt byggningen däri själva apoteket var uti Mörks vid Torget belägna gård även börjat itändas; men sedan folket med stadssprutan och flera brandinstrumenter tillkommit och hela 4 timmar motat eldens våldsamt under en tämligen blåst tills den största faran vid kl 6 syntes vara förbi, så har Gudi lov större skada icke hänt, fast för ägaren nog så kännbar, än att samma ladugårdsbyggnad jämte några mindre hus inpå gården alldeles i aska lades med nämnda kreatur och foder. Väggarna på apoteket och materielrummet däröver är kolbrända, större delen av medikamenterna med kärl och burkar förlorade samt en hel byggning i nästa gård avdelad vid ena väggen. Härvid bör i synnerhet nämnas Sprutmästaren och rådman Lemons ådagalagda nit som och därmed av eld, sot och rök tillsatt sin hälsa.

Lidköping 24 februari 1768 (tidn 3 mars)

I afton kl. 9 kom elden lös i ett lite hus här i staden; men blev genom borgerskapets oförtrutna flit och arbete innan en halv timme gått utom någon synnerlig skada. Så mycket man än kunna utforska har elden av vårdslöshet kommit lös därigenom att kort förut någon med eld varit ett foderhus och utkommit.

Lidköping den 13 februari 1768 (tidn 22 febr)

I går klockan 11 på förmiddagen uppkom vålded hos en skraddare här i staden som genom invånarna oförtrutet och arbete, inom en timme dämpad så att allenast en liten brädbyggnad, som var med foder till en del, uppfylld brann.

Denna eldsvåda utkom därigenom att skraddaren låtit torka och skäkta lin uti bagarstugan varifrån folket gått ut och vid återkomsten funnit huset överallt med eld antänt, vilken också hade trängt sig genom trossningen, tänt an taket över ett annat rum, potatislidret och foderskjulet; dock blev bagarstugan som enda andra antända hus räddat. Därest denna olycka hänt dagen före i då varande starka storm står där hän huru det kunnat gå med skador men nu Gudi lov var stilla och lugnt.

Nu vid postens avgång är mest all elden släckt så att med Guds hjälp faran för dess vidare utbredning är förbi. Den högste Guden bevarare både denna stad och rikets redliga inbyggare från så förskräckande nattoro och de följer så förfärliga eldsvådor ofelbart medföra

Kristinehamn 10 augusti 1769 (tidn 14 aug)

Den 7e denna månad klockan halv 11 på förmiddagen kom elden lös uti Nordenfeldts stora och vackra gård belägen i nordvästra hörnet av staden och lade samma gård tillika med dess ladugård inom tre timmar i aska. En särdeles lycka var det att vädret var helt stilla och låg ifrån staden - detta hindrade eldens utbredande till nästa gård av en trädgård som ligger dem emellan. Alla handlingar så mycket man ännu kan veta och en stor del lösöre voro räddade men någon del av lösöret blev uppbränt i denna häftiga eld.

Södertälje den 30 juni 1769 (tidn 6 juli)

Förliden natt mellan kl. ett och två hände den olyckan att elden kom lös uti en av garvarens gårdar vid Stora gatan då en badstuga och några små hus på ett par timmar avbrann. Folket som bodde väcktes i hast av två resande officerare (vars namn ej är bekant) och utom vilkas ömhet och tillfälle hade både folket som låg i sin bästa sömn kunnat till liv och lem skadas och hade hela södra delen av staden stått i fara. Medelst magistratens goda anstalter och borgerskapets ihålliga oförtrutna åtgärder blev de näst intill stående, med bräder täckta trähus bevarade. Varvid i synnerhet bokhållaren bör med beröm nämnas som utan dröjsmål tillfogade anstalten att fabriken tillhöriga vattenspruta med läderslang blev medförd och bidrog att elden ej vidare fick utbred sig. Samma dag, på eftermiddagen, kom elden lös i skogen bredvid vägen till Stockholm som även lyckligt blev släckt.

Uddevalla 2 juli 1771 (tidn 15 juli)

I går morse kom elden lös uti ett borgarhus i västra delen. Ett barn på sex år blev innebränt.

Vid den härpå varande långvarig och starkt torkan såg detta vådliga tilltag för staden nog så bedrövligt ut men som vädret var någorlunda stilla och genom goda och tidiga anstalter blev elden inom ½ timme släckt med spruta så att huse ej tillfullo nedbrann och således denna vådeld för vidare spridning blev lyckligt dämpad.

Skara den 7 mars 1771 (tidn 28 mars)

I går eftermiddag uppkom i Skara hospital vådeld uti ett gammalt spåntak på stora stenbyggnaden vilken dock blev dämpad och släckt sedan den förbränt ett stycke utanpå taket. Borgmästare Nortman lät på erhållen underrättelse och anmodan föranstalta att borgerskapet genast blev uppådat och med stadens spruta utskickade till hospitalet varefter stadens innevånare sedan med all oförtruten möda gjorde önskad hjälp.

Hedemora 24 januari 1772

Idag på morgonen mellan kl. 1 och 2 uppkom hos skräddaren Peter Hedström vådeld uti en brygg- och bagarstuga vilken blev uppbränd. Elden var itänd i flera byggnader, men blev förekommen medelst goda anstalter och oförtrutet arbete för eldens släckning, därtill bidrog också ett lugnt och stilla väder samt den nya spruta vilken nyss blivit färdig och för denna stadens räkning inköpt,

Norrköping den 10 februari 1774 (tidn 14 februari)

Den 8e kl 4 på morgonen kom eld lös i borgmästarinnans hus på Drottninggatan, Genom goda och snabba insatser samt menigheten arbetsamhet blev den släckt kl 8. Den starka och svåra kölden gjorde faran mycket mer vådlig, som förutom att huset var högt så började sprutorna frysa och hade säkert blivit obrukbara om men ej i tid haft den riktiga omtanken att vid dylika tillfällen låta upphetta vattnet som nyttjades till sprutorna. Lycka var att vädret var lugnt – i annat fall hade faran varit mer kännbar och betydlig. Den Högste vare därför ärad som avvände den hotande faran.

Elden har kommit lös av att två pigor som skulle vakta den långvarigt sjuka fröken Meijerdorf hade somnat från ljus varav först långgardinen och sedan det övrig blivit antänt och som medförde att nämna fröken och pigorna blev innebrända.

Filipstad den 12 maj 1775 (tidn 18 maj)

I söndags, som var den 7e denna månad kl. 11 på förmiddagen uppkom härstädes en olycklig vådeld varigenom de största, vackraste och redbaraste delarna av staden jämte dess kostbara träkyrka med sina bonader, orgelverk och klockor samt skola och Bergslagens rådstuga och tingsbyggnad tillika med bergmästarens boställsgård inom tre timmars tid avbrändes utan att stadsfolk och kyrkosamlingen från Bergslagen, som i god tid tillkommit, förmådde med vatten och tillgängliga verktyg vore i stånd att dämpa elden.

Sedan elden, oaktat allt motstånd där den först kom lös på ett torvtak, omsider fick överhanden gick och gick till de närmsta husen, samt flög över sjövikens – en 8-dels mil utom staden där han på flera åtskilda ställen tände uti bara marken så väl som, i några där stående lador, vilka tillika med hela den förolyckade trakten inom staden på en gång stod i låga

Allt detta skedde så häftigt och oförtänt att de redan olyckliga husägarna varken hade rådrum eller sansning att rädda sina lösören blev hus, visthus och källare till större del därav samt flera slags kreatur tillika med 4000 tunnor spannmål och en myckenhet sill och salt samt det handlade till Bergslagens tjänst upplagt, måste alltsammans lämnas till ett ömkligt rov för elden.

Ibland naturliga orsaker till en sådan olyckshändelse torde kunna räknas en ovanligt torr höst och lika torr vår samt en varm solskensdag med mycken blåst, vilken sistnämnde ju längre ju mer som ätes av elden som fick således nog styrka att kringsprida gnistorna som allestädes funno sitt fnöske

Kristinehamn den 25 maj 1777 (tidn 29 maj)

I dag bittida kl. halv 3 yppades härstädes under sydöstlig vind i stadens södra ända – vid Tullen – en svår vådeld som ännu kl. halv 9 vid postens avgång fortfar. Utom kyrka, posthus – skola/fattighus samt några få kojor är hela den övriga delen av denna vackra stad jämte rådhusstugan med all dess handlingar i aska lagda.

Osäkert är om kyrkan i denna stund – vid postens avgång – har konserverats jämte vad ännu är i behåll.

Kalmar den 23 mars 1778 (tind 30 mars)

Klockan 11 på aftonen yppades en efter allt utseende ganska svår vådeld på Norra Långgatan hos magister Bergsten vilken med barn i blotta linnet kom undan elden. Vid elden infann sig snart översten, kommandanten och riddaren Skytte och officerare från garnisonen med handräkningspersonal samt magistraten med arbetsmanskaper och brandredskap ävenså artillerisprutan. Alla anstalter blev efter kommandantens order med den ordningen vidtagna att vådelden blev dämpad så att största faran kl. 5 på morgonen var förbi och ej mer än tre gårdar avbrända. Vid ett av de eldens närmaste, knappmästare Möllers, hus var trivialskolan på samma sida belägen varifrån redan biblioteket med mera var utröjt och närmast därintill vår vackra kyrka som Guds lov anlagt på ett kvarters avstånd blev konserverad vilket man i synnerhet bör tillskriva garnisonsmanskapets hurtiga bemödanden.

De tvärs över gatan stående husen blev betäckta med till Kalmar slotts förnödenhet hitförda nya brandsegel samt all plank och småhus som stod närmast de uti vådligaste fara belägna husen blev undanröjda.

Örebro den 27 januari 1780 (tidn 8 jan)

Under en ovanligt häftig storm uppdagades till allas förskräckelse, natten mellan den 27-28 januari strax före kl. 1 en eldsvåda i en krambod belägen mitt i staden vid stora gatan. Genom Guds milda försyn blev olyckan så tidigt upptäckt att elden kunde dämpas innan den hade brutit sig igenom till friska luften, vilkens lyckliga utgång även låtit oss värdera de goda anstalter här mot sådan olyckshändelse vidtagna äro samt den vaksamhet och oförtrutenhet med vilka det när nöden fordras ut nyttjas.

Örebro den 27 december 1783 (tidn 6 jan)

Natten mellan 17-18 denna månad uppkom en häftig vådeld hos assessorn och provinsial-apotekaren von Aken¹ just under det att allt folket låg i sin bästa sömn och ehuru elden redan hade brutit ut i full låga innan folket vaknade och förr än brandvakten kunde densamma förmärka emedan det antända huset låg avsides från gatan inpå gårdstomten omgivet med tätt byggda hus på alla sidor blev elden trots de bästa anstalter och folkets endräktiga arbetsamhet inom två timmars tid så alldeles dämpad att icke ens det itända huset fick brinna ner, Vid bönestunden i kyrkan klockan 8 på morgonen uppmuntrades församlingen av prosten till den högstes lov oxe pris och de stadens innevånare som hämmat denna hotande fara hade redan sammanskjutit 37 riksdaler specier till stadens fattiga.

Skövde 5 april 1787 (tidn 17 april)

Goda gärningar bör till allmänhetens nöje och uppmuntran ej förtigas. Jag var händelsevis den 5 april i Skövde då under den starkaste storm elden kom lös på kaplansbostället kl 8 på aftonen och brann redan med största häftighet igenom taket. Inom få minuter, sedan olyckan rapporterats hos borgmästaren var arbetare med stegar, hakar samt två sprutor i full aktivitet och efter en halv fjärdedelstimma (?) timmes förlopp vad elden alldeles släckt.

Karlshamn den 22 augusti 1790 (tidn 9 september)

I går natt, klockan var något över 2, bröt vådeld ut i en smedja på Kungsgatan nästan vid klocktornet, och det med sådan häftighet att den innan folk till bärgning kunde samlas, hade påtönt handelsmannen Christ Corwins där närbelägna vackra hus och flera så att inom två timmar elva hus var mest av lågorna förtärda jämte en grundmurad vacker klockstapel eller torn, varuti vore stadens trenne härliga klockor. Vädrets stillhet gagnade stadens innevånare till denna förfärliga eldens släckande i så motto att dess vidare utbredande hindrades även så stadskyrkan med flera intill stående byggnaders itändande.

Länets åldrande hövding, baron och riddare Claes Raab lämnade vid detta tillfälle ett ypperligt bevis på den ömma omvårdnad han för varje länets inbyggare har och var själv under den farligaste tiden för olyckan närvarande och uppmuntrade med rådighet det församlade folket till all möjlig flit och arbetsamhet; varvid även lagmannen över tio häraders lagstadga; greve Posse, som och ständigt var närvarande lämnade allt möjligt biträde.

¹ Uppfann berömt släckmedel omkring 1790 (se under ”kuriosa” på www.brandhistoriska.org)